Nr. 1 i 2. 1928. ROCZNIK III.

WIEDZA HANDLOWA

CZASOPISMO WYŻSZEGO STUDJUM HANDLOWEGO
W KRAKOWIE

KRAKÓW 1928
NAKŁADEM WYŻSZEGO STUDJUM HANDLOWEGO W KRAKOWIE

WIEDZA HANDLOWA

CZASOPISMO WYŻSZEGO STUDJUM HANDLOWEGO W KRAKOWIE.

Nr. 1 i 2. Kraków 1928. Rocznik III.

Adres Redakcji i Administracji: Kraków, ul. Sienkiewicza 4. Konto P. K. O. Nr. 405.860
Redaktor odpowiedzialny: *Prof. Dr. A. Bolland.* Prenumerata roczna 10 zł.

Cele i drogi Wyższego Studjum Handlowego w Krakowie.

I. Cele.

Zadania Wyższego Studjum Handlowego w Krakowie określa art. 1 Statutu tejże uczelni. Brzmi on następująco:

„Wyższe Studjum Handlowe w Krakowie ma charakter szkoły akademickiej. Ma ono za zadanie krzewić nauki i umiejętności handlowe w szerokiem tych pojęć znaczeniu. Do tego celu dąży ono przez: 1) dostarczanie młodzieży wyższego wykształcenia, a mianowicie takiego, dzięki któremu można dać społeczeństwu jednostki zdolne do stwarzania samodzielnych, państwowo- i społecznie-twórczych warsztatów pracy, sferom gospodarczym czołowych pracowników; 2) pielęgnowanie badań i prac naukowych; 3) przez szerzenie wiedzy specjalnej w społeczeństwie".

Wykonywując powyższe zadania statutowo nakazane i w kontynuacji dotychczasowej swej działalności, rokującej najlepsze nadzieje, dąży Wyższe Studjum Handlowe do następujących celów szczegółowych:

1) Kształci młodzież akademicką tak, by w przyszłości potrafiła powoływać do życia samodzielne, niezależne, państwowo i społecznie pożądane, osobiście ponętne przedsiębiorstwa.

Przedsiębiorstw tego właśnie rodzaju może powstać w Polsce jeszcze niesłychanie wielka ilość. Mogą to być przedsiębiorstwa przemysłowe lub przemysłowo-handlowe, jakoteż czysto handlowe.

W dziedzinie przemysłowej istnieją u nas liczne jeszcze braki produkcji, przedewszystkiem w dziedzinie średniej i małej wytwórczości; najwłaściwszymi promotorami produkcji z zakresu średniego i małego prze-

mysłu są właśnie ludzie o akademickiem wykształceniu handlowem; albowiem oni właśnie wynosząc z uczelni nietylko kapitał wszechstronnej wiedzy handlowej, lecz także odpowiedniej wiedzy technicznej, uzyskują (w oparciu się o swe stanowisko, jakiem darzy społeczeństwo ludzi o studjach akademickich) takie zaufanie kapitału pieniężnego, w rozmiarach potrzebnych do uruchomienia małego lub średniego przemysłu, iż brak jego własny nie staje na przeszkodzie w realizacji ich przedsięwzięć.

Wyższe Studjum Handlowe w Krakowie ma organizację studjów tego rodzaju, że studentom wskazuje corocznie expressis verbis braki produkcji rodzimej, oświetla na wykładach, seminarjach i ćwiczeniach wszechstronnie a w szczególności pod kątem widzenia surowców, warunków technicznych, metod fabrykacyjnych, wielkości konsumcji wewnętrznej, możliwości wywozu, wpływu konkurencji zagranicznej, kosztów urządzenia, kapitału obrotowego i przypuszczalnej rentowności, całokształt możliwości powołania do życia takich nowych warsztatów pracy i umożliwia każdemu ze swoich studentów drogą prac seminaryjnych i prac samodzielnych, dyplomowych, indywidualne przygotowanie (przy współudziale profesorów i naukowych środków pomocniczych Wyższego Studjum Handlowego) całego materjału, niezbędnego do uruchomienia tej placówki gospodarczej, którą w przyszłości każdy z nich stworzyć sobie zamierza.

Trzyletnie nasze doświadczenie utwierdziło nas w przekonaniu o celowości tego kierunku organizacji naszych studjów; znaleźliśmy w młodzieży pełny oddźwięk entuzjazmu dla tego właśnie typu pracy. Będziemy ten kierunek pracy popierać z całych sił w przekonaniu, że daje on Państwu i Społeczeństwu bardzo wartościową warstwę najpierwszorzędniejszych obywateli, a młodzieży akademickiej jedno z najwłaściwszych pól fruktyfikacji długoletniej nauki, nabytej wiedzy, uzyskanej inteligencji, — zadowolenie z pracy twórczej, wiarę we własne siły, niezależność, zamożność.

W dziedzinie czysto handlowej istnieją równie liczne możliwości działania, które pod kątem widzenia interesów gospodarczych Państwa i takichże samych interesów jednostek, pracy tej poświęcających się, przedstawiają niemałe walory atrakcyjne. Organizacja naszego handlu wewnątrz kraju i organizacja handlu naszego z zagranicą, jakoteż szczegółowe zagadnienia z zakresu rachunkowości handlowej dają bezmiar możliwości pożytecznego, a nawet koniecznego działania dla akademicko wykształconych jednostek.

Z bardzo wielu tychże możliwości niech na tem miejscu będą nadmienione przykładowo te, które zajmowały nas w latach ubiegłych, a mianowicie:

Sprawa przywozu niezbędnych towarów zagranicznych bezpośrednio z krajów ich pochodzenia (surowcowego lub fabrykacyjnego), bez zbędnego pośrednictwa kupców z krajów trzecich, którym Polska w tej formie nieprawdopodobnie wysoki corocznie opłaca haracz; mamy dane ku temu, że niejeden z naszych absolwentów tej dziedzinie pracy się poświęci i uświadomiony o powyższych możliwościach, a uzbrojony w wiedzę ekono-

miczną i językową powyższy niemiły stan rzeczy zmieni ku swojej i państwowej największej korzyści.

Sprawa wywozu do krajów, których położenie geograficzne, stan rozwoju przemysłowego, stan kultury gospodarczej i stosunki polityczne na możliwości takie wskazują; w szczególności pragnie uczelnia nasza dać swoim absolwentom wiedzę, przy pomocy której ułatwioną byłaby ich działalność handlowa na Wschodzie.

Sprawa nakierowania racjonalnego *przewozu towarów* do powyższych krajów przez terytorjum Polski, dzięki czemu zyskałyby wiele polskie drogi komunikacyjne, polskie przedsiębiorstwa przewozowe i magazynowe, i dzięki czemu weszłaby Polska w posiadanie stałego, aczkolwiek ciągle zmieniającego się zapasu towarów cudzych, — co ma najpierwszorzędniejsze znaczenie dla samowystarczalności Państwa na wypadek nagłego odcięcia go od dowozu towarów i surowców zagranicznych.

2) Kształci młodzież akademicką, by sferom gospodarczym dostarczyć czołowych pracowników.

Jakkolwiek Wyższe Studjum Handlowe w Krakowie ogromną przywiązuje wagę do tego, by kształcić jednostki, które pioniersko i twórczo, na nowych, przez siebie wymyślonych i zorganizowanych warsztatach pracować będą, to jednak równocześnie równie wielką wagę przywiązuje do statutowego swego zadania dostarczania sferom gospodarczym czołowych pracowników. Przemysł i handel, finanse, rolnictwo i wszelkie rodzaje przedsiębiorczości gospodarczej wymagają na czołowych stanowiskach pracownikach czołowych, którzy posiadają całokształt odnośnej wiedzy, samodzielność, zdolność orjentowania się w zawiłych, a ciągle zmieniających się stosunkach gospodarczych, a więc zdolność umiejętnej analizy przejawów gospodarczych i wysnuwania wniosków z tychże, a zarazem zdolność naukowego traktowania zagadnień gospodarczych i społecznych; dostarczenie i zasilenie życia gospodarczego takimi pracownikami jest również pierwszorzędnym celem naszej uczelni. W temże funkcjonującem już życiu gospodarczem będą nasi, nawet najsamodzielniejsi absolwenci, pierwsze kroki stawiać; będą oni oddawać przedsiębiorstwu, nawet gdyby ono miało być dla nich tylko etapem przejściowej działalności, nabytą wiedzę, gospodarczy sposób myślenia, ewentualnie nawet swe myśli inicjatorskie, a to tak długo, aż dzięki nabytej praktyce przejdą do samodzielnej, niezależnej pracy w życiu gospodarczem.

3) Kształci młodzież akademicką, by dostarczyć samorządom pracowników o przygotowaniu specjalnem.

Samorządy miejskie, powiatowe i wojewódzkie posiadają zakres działania, który w bardzo licznych kierunkach jest natury gospodarczej.

Samorządy gospodarcze, społeczne i zawodowe, zrzeszenia przemysłowe i handlowe, związki producentów i konsumentów mają *przedewszystkiem* cele gospodarcze na oku. Dla tych dwóch wielkich grup wprowadziliśmy w roku

nauk. 1928/9 specjalny kierunek studjów: kierunek gospodarki samorządowej. Studentom, którzy liczą się z możliwościami pracy w dziedzinie jakiegokolwiek samorządu, pragniemy dać w naszem Studjum na podstawie wszechstronnego wykształcenia handlowego i obok wielostronnego kształcenia prawniczego, ekonomicznego i technicznego szereg wiadomości specjalnych z zakresu gospodarki samorządowej jakoto: zasady i kierunki administracji samorządowej, prawo gospodarcze, naukę o przedsiębiorstwach samorządowych, gminnych, powiatowych i t. p., księgowość samorządową, administrację przemysłową, handlową i społeczną, organizację biurowości samorządowej, inicjatywę handlową i przemysłową w zakresie samorządów, przyczem podczas złączonego z tym wykładem proseminarjum i seminarjum będą studenci mieli możność konkretnego opracowania tych projektów inicjatorskich, które zależnie od indywidualności i warunków odnośnego samorządu dałyby się zaprojektować i przez odnośnego studenta zaproponować samorządom po skończeniu studjów; wreszcie dajemy wykłady z zakresu samorządowych robót publicznych (sprawy komunikacyjno-budowlane, rozbudowy miast, wodne i elektryfikacyjne) i wykład skarbowości samorządowej. Sądzimy, że na podstawie takiego wykształcenia będą nasi absolwenci pracownikami bardzo pożytecznymi i bardzo pożądanymi; mamy nadzieję, że w 600 miastach Polski, jakoteż w olbrzymiej ilości samorządów terytorjalnych, społecznych i gospodarczych absolwenci nasi oddać potrafią istotne usługi.

4) Kształci w kierunkach, potrzebnych dla działalności nauczycielskiej w szkolnictwie handlowem.

Wielostronność nauk, jakie są złączone z celami pod 1, 2 i 3 wymienionemi, wymaga jedynie nieznacznego uzupełnienia, by mogła być odpowiednio spożytkowana pedagogicznie. Fakt ten łącznie z faktem dotychczasowej działalności licznych naszych absolwentów w szkolnictwie handlowem i zapowiedzią bardzo intensywnego rozszerzania sieci szkół zawodowych w Państwie, a w ślad za tem z przewidywaniem silnego wzrostu zapotrzebowania nauczycieli szkół handlowych jest powodem, że program Wyższego Studjum Handlowego na rok 1928/9 z dziedziny tej kategorji przedmiotów pragnie objąć przygotowanie kandydatów na nauczycieli szkół handlowych w zakresie wszystkich przedmiotów zawodowych.

5) Pielęgnuje badania i prace naukowe z zakresu nauk handlowych.

Badania i prace naukowe z zakresu nauk handlowych cieszą się szczególną pieczołowitością naszej uczelni. Powodów tejże pieczołowitości jest kilka, a najważniejsze z nich są następujące:

Jesteśmy przekonani, że w życiu gospodarczem nadeszła już ta epoka, w której zrozumiano, iż bez naukowego traktowania, badania i dociekania życia tego przejawów, nie opanuje się ani trudności gospodarczych, ani zmagań społecznych. Jesteśmy przekonani, że droga pielęgnowania nauk handlowych

przez pracę badawczą, przyjętą i stosowaną w sześćdziesięciu kilku uniwersytetach handlowych Europy, Stanów Zjednoczonych, Kanady i Japonji, jest drogą, która i naszemu ustrojowi gospodarczemu i społecznemu odda pierwszorzędne usługi. Jesteśmy przeświadczeni, że młodzież akademicka, która prócz przekazanej wiedzy gospodarczej posiędzie zdolność i umiejętność naukowego traktowania problematów i zjawisk gospodarczych, odpowie najlepiej zadaniom, jakie życie przed nią postawi, i nadziejom, jakie ona do życia żywi.

Przekonaliśmy się, że naukowe traktowanie zagadnień, przeprowadzane ze studentami w latach ubiegłych, znajduje nietylko pełne zainteresowanie, lecz także niedwuznaczne zadowolenie szlachetnej ambicji czynu, spontanicznie objawiane zdziwienie i dumę z dokonanej pracy, i wyrazy wiary we własne siły, — po dokonaniu elaboratu, rozwiązującego zagadnienie z zakresu problematów gospodarczych.

Pragniemy przez najintenzywniejszą kulturę prac badawczych spełnić ciążący na uczelni naszej zaszczytny obowiązek współdziałania w rozwoju Nauki polskiej i kultury życia gospodarczego; pragniemy w ten sposób zadość uczynić obowiązkowi szerzenia wiedzy specjalnej w społeczeństwie.

II. Drogi.

Drogi, któremi nasza uczelnia pragnie powyższe cele osiągnąć, opierają się na organizacji studjów w naszej uczelni, na treści programu naszej uczelni i wspólnej myśli przewodniej, jaką skojarzone jest w W. S. H. serdecznie uczelni tej i myśli oddane Grono Profesorów.

Uczelnia nasza jest statutowo szkołą jednowydziałową z możnością specjalizacji. Współcześnie jest możliwa w W. S. H. w Krakowie pięcioraka specjalizacja, a mianowicie:

1) *w kierunku ogólno handlowym* (handlowo-przemysłowym, bankowym i t. d.),

2) *w kierunku handlu towarowego* (towaroznawczym),

3) „ *ze Wschodem* (orjentalnym),

4) „ *pedagogicznym*,

5) „ *gospodarki samorządowej* (miejskiej, powiatowej, społecznej, zawodowej i t. d.),

przyczem decyzja co do wyboru specjalizacji jest — za wyjątkiem kilku nielicznych przedmiotów — konieczna dopiero w trzecim roku studjów.

Przedmioty programu naszego dają się ugrupować w pięć wielkich grup; mamy tedy tu grupę przedmiotów handlowych, ekonomicznych, prawniczych, technologicznych, pedagogicznych i językowych.

Dziedzina *przedmiotów handlowych* w ściślejszem tego słowa znaczeniu, traktowana jest w Studjum naszem z należną jej w uczelni handlowej gruntownością. W doborze wykładów i ich przeprowadzeniu przyjęliśmy zasadę ujęcia krytycznego, źródłowego, naukowego wszystkich przedmiotów

handlowych, uważając, iż nauczanie niekrytyczne, mechaniczne, rzemieślnicze, nawet tych przedmiotów handlowych, które do niedawna jeszcze uważane było za kunszt bez podstaw naukowych, nie może być stosowane do absolwentów szkół średnich — bez moralnego uszczerbku dla nich samych i bez strat dla społeczeństwa; dla społeczeństwa bowiem kapitał energji potencjalnej, nagromadzony w postaci inteligencji w umysłowościach absolwentów szkół średnich, winien być spożytkowany do wydobycia ze wszystkich przedmiotów handlowych walorów dodatkowych, produktywnych, dających się — jak analogja z innych zakresów pracy ludzkiej potwierdza — niewątpliwie wydobyć także i z tych terenów pracy handlowej, na których rzemieślniczo wpojona i zastosowywana wiedza była i pozostać musiała bezpłodna.

Dziedzina *przedmiotów ekonomicznych i prawniczych*, jakoteż dziedzina *nauk technologicznych* została potraktowana u nas z całą pieczołowitością. Dziedziny te uzyskały w naszym programie rozmiary i miejsca im należne. Z tytułów i treści ogłoszonych wykładów wynika, że uczelnia nasza pragnie dać swym studentom, odnośnie do nauk ekonomicznych i prawniczych, wszystko to, co z naukami handlowemi się zazębia i w praktycznem życiu gospodarczem ma znaczenie. Odnośnie do dziedziny nauk technologicznych, dbaliśmy o należyty dobór wykładów, których przedmiot zazębia się ściśle z przyszłą działalnością absolwenta akademickiej uczelni handlowej, — a ponadto staraliśmy się doborem i treścią wykładów, drogą nauk technologicznych dać studentom także i ten zasób wiedzy, myślenia i działania technicznego, który może *skumulować* w ich umysłowościach *mentalność komercjalną z mentalnością techniczną*. Odkąd stało się dla nas jasnem, że działalność, a nawet twórczość techniczna, ku największej szkodzie społecznej i osobistej, nie znajduje właściwego odpowiednika realizacyjnego, gdy brak jej jest odpowiedniego ujęcia, właściwego mentalności komercjalnej — i odkąd stało się dla nas niewątpliwem, że mentalność kupiecka, nawet ekonomicznie wykształcona, nie orjentuje się i nie działa w przejawach życia technicznego, gdy brak jej jest pewnego minimum mentalności technicznej, — odtąd staramy się rozszerzać celowo zakres przedmiotów technologicznych. Dążymy świadomie do wykształcenia umysłowości dwoistych, to jest ekonomiczno-(handlowo)-technologicznych w przekonaniu, że dwa mózgi, z których każdy posiadać będzie obie mentalności w należytym stosunku, przedstawiają mimo tożsamości sumy nieskończenie większe walory, niż dwa mózgi, z których każdy z osobna będzie wypełniony jedną tylko mentalnością. Dwoistość taka jest bardzo cenna w każdej dziedzinie życia gospodarczego; w dziedzinie gospodarki samorządowej, w której sprawy obu kierunków tak ściśle się łączą, będzie zdaniem naszem powyższa dwoistość wykształcenia specjalnie celową.

Grupa *przedmiotów językowych* została z nowym rokiem naukowym wzbogacona. Współcześnie daje Wyższe Studjum Handlowe możność nauczenia

się 12 języków obcych, a mianowicie: angielskiego, francuskiego, niemieckiego, włoskiego, arabskiego, bułgarskiego, czeskiego, litewskiego, międzynarodowego, rosyjskiego, tureckiego, węgierskiego. Z tych jest jeden zachodni obowiązkowy dla kierunku pedagogicznego, samorządowego i towaroznawczego; dwa języki zachodnie są obowiązkowe dla kierunku ogólno-handlowego; dwa języki zachodnie i język turecki oraz arabski są obowiązkowe dla kierunku orjentalnego. Reszta języków jest nadobowiązkowa.

Dziedzina *nauk pedagogicznych* obejmuje te przedmioty, które są niezbędne dla nauczyciela szkoły handlowej. Wprowadziliśmy w program nasz „Wybrane działy z zakresu nauk filozoficznych“, by umożliwić wychowawcom szkół handlowych (a także i wszystkim innym naszym studentom) wyrobienie sobie światopoglądu, uzgadniającego harmonijnie działalność na terenach gospodarczych z obowiązkami i prawami jednostki, jako człowieka i obywatela. Na tle wykładów psychologji pedagogicznej i dydaktyki ogólnej dajemy dydaktyki szczegółowe przedmiotów, uczonych w szkołach handlowych jako to: towaroznawstwa, geografji gospodarczej, księgowości, nauki o handlu, korespondencji handlowej, arytmetyki handlowej; całość uzupełniają wykłady ekonomji, prawa handlowego, wekslowego, czekowego, hygjeny szkolnej i ustroju szkolnictwa handlowego.

Program zajęć w W. S. H. obejmuje wykłady, ćwiczenia, proseminarja, seminarja, „prace samodzielne“, prace dyplomowe.

W y k ł a d y i ć w i c z e n i a są drogą, którą przedewszystkiem przekazuje się studentom gotową wiedzę, niezbędną dla nich w przyszłem życiu zawodowem, jakoteż przy pracach naukowych.

Praca w naszych s e m i n a r j a c h i p r o s e m i n a r j a c h jest pomostem pomiędzy wiedzą przekazaną a pracą twórczą, ujawnić się mającą w pracach samodzielnych i dyplomowych naszych studentów.

Praca ta jest u nas drogą, którą odbywa się zaznajamianie młodzieży naszej z metodyką pracy, niezbędną przy umiejętnem i badawczem dociekaniu naukowem, i wdrażanie jej do tych kategoryj myślenia, które umożliwiają w oparciu się o zupełną, gruntowną znajomość całokształtu wiedzy przekazanej — przewidywanie potrzeb życia gospodarczego, a w ślad za tem odszukiwanie właściwych, często nowych a pożytecznych terenów pracy, analizę wpływu postępu techniki i konsekwencyj ewolucji życia współczesnego, względnie konieczności pogodzenia dążeń społecznego postępu z nieodzownymi postulatami życia gospodarczego i t. d. Wśród tej pracy rozglądają się studenci w wyborze przyszłych swych prac samodzielnych, dyplomowych, uwzględniając własne zdolności, zamiłowanie, stosunki osobiste, potrzeby miasta czy powiatu, z którego pochodzą; indywidualne a celowe wyszukiwanie tą drogą tematów prac ma na celu najwłaściwsze przygotowanie się do przyszłej działalności na terenie handlowym, przemysłowym lub samorządowym.

Prace samodzielne i prace dyplomowe studentów obejmują w naszej uczelni próby rozwiązania zagadnień gospodarczych, samodzielne plany realizacyjne na temat organizacji nowych przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych, opracowania naukowe aktualnych problematów z zakresu praktycznego stosowania nauk handlowych. Prace te otrzymywać mogą studenci z początkiem III-go roku. Mają one nietylko być dowodem ich sprawności i spełnieniem obowiązku wobec wymagań Uczelni i przepisów egzaminu dyplomowego, lecz także posagiem na drogę życia, z któregoby mogli czerpać, — i sobie i życiu gospodarczemu przychodzić z pomocą. Do tych prac samodzielnych przywiązuje Uczelnia nasza podstawową wagę w przekonaniu, że przez ich pielęgnowanie oddaje studentom, Państwu i Społeczeństwu usługi istotne.

Powyższe cele Wyższego Studjum Handlowego w Krakowie nie dałyby się w całej pełni osiągnąć, a program naszej uczelni nie dałby się w pełnej mierze spożytkować, gdyby nie fakt niezwykle żywego współżycia studentów z Uczelnią. Współżycie to, niejednokrotnie bardzo żywe, jest wynikiem świadomości o wielkich i pięknych celach wspólnej pracy i o żywotności dążeń, zamierzeń i wykonań naszej Uczelni. Wspólnota ta może już dziś poszczycić się realnemi, bardzo dodatniemi, wynikami pracy, na podstawie których spodziewamy się dalszego, pięknego rozwoju na pożytek całego społeczeństwa, gospodarstwa i kwiatu naszej młodzieży. Rozwój roku ubiegłego, wykazujący zdwojenie wpisów, byłby potwierdzeniem powyższych przewidywań.

Program wykładów
Wyższego Studjum Handlowego w Krakowie
na rok naukowy 1928/29.

(Zatwierdzony przez Departament Nauki i Szkolnictwa Wyższego Ministerstwa Wyznań Religijn. i Oświecenia Publ. reskryptem z dnia 23 lutego 1928 r. do Nr. IV. S. W. 1851/28).

II. Profesorowie i wykładający:

Prof. W. S. H. Dr. techn. *A. Bolland,* Dyrektor Wyższego Studjum Handlowego, docent Uniw. Jagiell., wykłada towaroznawstwo wraz z dydaktyką i nauką o przedsiębiorstwach samorządowych, inicjatywę handlową, przemysłową i samorządową, kieruje pracownią jakoteż seminarjum towaroznawczem i inicjatorsko-gospodarczem.

H. Bernard, lektor Uniw. Jagiell., wykłada język i korespondencję francuską.

Prof. Uniw. Jagiell. Dr. *R. Dyboski,* wykłada gospodarczy rozwój Anglji.

Dr. *W. Francic,* lektor Uniw. Jagiell., wykłada język serbsko-chorwacki i ustrój gospodarczy na Bałkanach.

Inż. *A. Gawalewicz,* wykładający w Uniw. Jagiell., szef Wydziału Prezydjalnego Dyrekcji Robót Publicznych, wykłada samorządowe roboty publiczne.

Prof. Uniw. Jagiell. Dr. *S. Gołąb,* członek Komisji Kodyfikacyjnej, wykłada prawo cywilne i prawo gospodarcze.

C. Greene, lektor Uniw. Jagiell., wykłada język i korespondencję angielską.

Prof. Uniw. Jagiell. Dr. *W. Heinrich,* Dyrektor Studjum Pedagogicznego Uniw. Jagiell. wykłada psychologję pedagogiczną.

Dr. *M. Heizmann,* wykładający w Uniw. Jagiell., wykłada wybrane działy z zakresu nauk filozoficznych.

Dr. *A. Heydel,* docent i zast. profesora Uniw. Jagiell., wykłada prawo celne.

Prof. *J. Ippoldt,* lektor Uniw. Jagiell., wykłada język i korespondencję niemiecką i psychologiczne zadania reklamy.

Dr. *T. Janiszewski,* docent Uniw. Jagiell., b. Minister Zdrowia Publicznego, wykłada hygjenę.

W. Jezierski, lektor Uniw. Jagiell., wykłada zasady międzynarodowego języka pomocniczego.

Dr. *J. Kappel,* lektor Uniw. Jagiell., wykłada język węgierski.

Prof. Uniw. Jagiell. Dr. *T. Kowalski,* wykłada język arabski i turecki.

Prof. Akad. Górn. Dr. Inż. *J. Krauze,* wykłada gospodarkę energetyczną i transportową, prowadzi ćwiczenia z gospodarki energetycznej i transportowej.

Dr. *K. Krzetuski,* b. wykładowca Szkoły Nauk Politycznych przy Uniw. Jagiell., Dyrektor Banku Ziemian., wykłada międzynarodową politykę ekonomiczną.

Prof. Uniw. Jagiell. Dr. *A. Krzyżanowski,* dziekan Wydziału Prawn. U. J., wykłada historję socjalizmu i komunizmu.

Prof. Uniw. Jagiell. Dr. *K. Kumaniecki,* b. Minister Oświaty, wykłada prawo polityczne i administracyjne, statystykę gospodarczą, zasady i kierunki administracji samorządowej, administrację przemysłową, handlową i społeczną.

Prof. Uniw. Jagiell. Dr. *T. Lulek,* wykłada ekonomję, naukę o bilansach, politykę ekonomiczną, skarbowość samorządową, naukę o budżecie i dydaktykę księgowości, arytmetyki handlowej i korespondencji.

Prof. Dr. *P. Łoziński,* docent Uniw. Jagiell., wykłada encyklopedję botaniki i zoologji.

M. Mayer, wykładający w Uniw. Jagiell., Naczelnik Wydziału Izby Skarbowej, wykłada skarbowość.

Prof. Uniw. Jagiell. Dr. *Z. Mysłakowski,* wykłada dydaktykę ogólną.

Dr. *N. Nucci,* lektorka Uniw. Jagiell., wykłada język włoski.

Prorektor Uniw. Jagiell. Prof. Dr. *Rostworowski,* wykłada prawo międzynarodowe.

B. Prof. Politechniki Lwowskiej Dr. *A. Rothert,* Prezes Komisji Ankietowej, wykłada naukową organizację pracy.

Prof. W. S. H. Dr. *Sarna,* wykładający w Uniw. Jagiell., wykłada orga-

nizację handlu, korespondencję, prawo konsularne i morskie, dydaktykę nauki o handlu, organizację biurowości samorządowej i kieruje seminarjum z zakresu organizacji handlu.

Prof. Uniw. Jagiell. Dr. *L. Sawicki,* Dyrektor Instytutu Geogr. Uniw. Jagiell. wykłada geografję gospodarczą ogólną, regjonalną, bliskiego Wschodu, dydaktykę geografji i kieruje seminarjum z geografji gospodarczej.

Prof. *K. Suchy,* lektor Uniw. Jagiell., wykłada język czeski.

H. Szwejkowska, lektorka Uniw. Jagiell., wykłada język litewski.

Dr. *W. Taszycki,* docent Uniw. Jagiell., wykłada język bułgarski.

P. Wichrow, lektor Uniw. Jagiell., wykłada język rosyjski.

Prof. Dr. *T. Wroniewicz,* wykładający w Uniw. Jagiell., wykłada prawo handlowe, wekslowe, organizację handlu rolniczo-leśnego, oraz taryfoznawstwo kolejowe.

Prof. W. S. H. Dr. *A. Żabiński,* wykładający w Uniw. Jagiell., wykłada księgowość ogólną i szczegółową, arytmetykę handlową i polityczną, księgowość samorządową i kieruje seminarjum komercjalnem.

III. Spis wykładów.

	KIERUNEK																				
	Ogólno-handlowy			Towaro-znawczy			Orjentalny			Pedagogiczny towaroznawczo-geograficzny			Pedagogiczny rachunkowości handlowej			Gospodarki samorządowej			Przedmioty nadobowiązkowe		
	TRYMESTR																				
	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III	I.	II.	III.	I.	II.	III.
ROK I.																					
1. Organizacja handlu krajowego i międzynarodowego część ogólna	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	—
2. Arytmetyka handlowa	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	—	—	—
3. Księgowość ogólna	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	—	—	—
4. Korespondencja handlowa	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—
5. Ekonomja	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	—
6. Prawo handlowe	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	4	4	—	—	—
7. Prawo wekslowe i czekowe	3	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—
8. Towaroznawstwo ogólne	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	—
9. Ćwiczenia z towaroznawstwa ogólnego	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—
10. Geografja gospodarcza	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—
11. Język francuski (wybieralny) [1]	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—
12. Język i korespondencja niemiecka (wybieralne) [1]	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	—
13. Chemja towarów	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14. Encyklopedja botaniki i zoologji	—	—	—	2	2	2	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15. Język turecki dla początkujących	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16. Język arabski dla początkujących	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17. Arytmetyka polityczna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
18. Stenografja (cykl)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tygodniowo godzin	31	28	28	34	31	31	35	32	32	34	31	31	31	28	28	31	28	28	—		—

[1]) Na I. roku studjów obowiązuje wszystkich studentów (z wyjątkiem studentów kierunku orjentalnego) 1 język zachodni. Studentów kierunku handlu ze Wschodem obowiązują ponadto języki orjentalne.

Na II. albo III. roku muszą dobrać sobie studenci kierunku ogólno-handlowego drugi język. Studentów kierunku orjentalnego obowiązują oprócz języków wschodnich dwa języki zachodnie.

	KIERUNEK																				
	Ogólno handlowy			Towaro-znawczy			Orjentalny			Pedagogiczny towaroznawczo-geograficzny			Pedagogiczny rachunkowości handlowej			Gospodarki samorządowej			Przedmioty nadobowiązkowe		
	TRYMESTR																				
	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III	I.	II.	III.
ROK II.																					
19. Organizacja handlu międzynarodowego część szczegółowa	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—
20. Towaroznawstwo szczegółowe	2	2	—	2	2	—	2	2	—	2	2	—	2	2	—	2	2	—	—	—	—
21. Regjonalna geografja gospodarcza	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
22. Prawo polityczne i administracyjne	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—
23. Wybrane działy prawa cywilnego	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
24. Prawo międzynarodowe	1	1	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25. Zasady i kierunki administracji samorządowej	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
26. Administracja przemysłowa, handlowa, społeczna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—
27. Polityka ekonomiczna (handlowa, przemysłowa, walutowa, kredytowa)	3	3	—	3	3	—	3	3	—	3	3	—	3	3	—	3	3	—	—	—	—
28. Międzynarodowa polityka ekonomiczna	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
29. Gospodarka energetyczna	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
30. Ćwiczenia z powyższego	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
31. Prawo celne	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—
32. Taryfoznawstwo transportowe	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—	—	—
33. Seminarjum geograficzne	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
34. Seminarjum towaroznawcze	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
35. Proseminarjum z zakresu gospodarczej inicjatywy samorządów	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—
36. Arytmetyka handlowa (część II)	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—
37. Księgowość szczegółowa (część I)	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—
38. Księgowość samorządowa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
39. Organizacja biurowości samorządowej	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
40. Samorządowe roboty publiczne (sprawy komunikacyjne, budowlane, rozbudowy miast, wodne i elektryfikacyjne)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	3	—	—	—

	KIERUNEK																				
	Ogólno handlowy			Towaro-znawczy			Orjentalny			Pedagogiczny: towaroznawczo-geograficzny			Pedagogiczny: rachunkowości handlowej			Gospodarki samorządowej			Przedmioty nadobowiązkowe		
	TRYMESTR																				
	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.
41. Polityka bankowa	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42. Skarbowość	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—
43. Ćwiczenia z towaroznawstwa szczegółowego	—	—	—	6	6	6	—	—	—	6	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44. Język francuski	2	2	2	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45. Korespondencja francuska [1])	2	2	2	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46. Język angielski	2	2	2	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47. Korespondencja towarowa	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—
48. Język turecki dla zaawansowanych	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49. Język arabski dla zaawansowanych	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50. Organizacja handlu rolniczo-leśnego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
51. Język bułgarski (kurs elementarny)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
52. Język serbsko-chorwacki (kurs języka)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
53. Język włoski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
54. Język węgierski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4
55. Język rosyjski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
56. Język czeski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
Tygodniowo godzin	28	29	24	20	22	19	21	23	19	16	18	14	16	18	14	26	27	23			

[1]) Dla tych, którzy posiedli język na I. roku.

ROK III.

	Ogólno handlowy I.	II.	III.	Towaroznawczy I.	II.	III.	Orjentalny I.	II.	III.	Ped. tow.-geogr. I.	II.	III.	Ped. rach. handl. I.	II.	III.	Gosp. samorz. I.	II.	III.	Przedm. nadobow. I.	II.	III.
57. Inicjatywa handlowa i przemysłowa	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
58. Naukowa organizacja pracy	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—
59. Statystyka gospodarcza	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—
60. Naukowe metody badania konjuktur	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
61. Historja socjalizmu i komunizmu	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—
62. Przedsiębiorstwa samorządowe (gminne, powiatowe i t. p.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—
63. Problematy przemysłowo-gospodarcze samorządów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
64. Gospodarka transportowa	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—

	KIERUNEK																				
	Ogólno handlowy			Towaro-znawczy			Orjentalny			Pedagogiczny: towaroznawczo-geograficzny			Pedagogiczny: rachunkowości handlowej			Gospodarki samorządowej			Przedmioty nadobowiązkowe		
	TRYMESTR																				
	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.
65. Ćwiczenia z powyższego	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
66. Geografja gospodarcza bliskiego Wschodu	—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
67. Księgowość szczegółowa (część II)	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
68. Arytmetyka handlowa (część III)	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
69. Nauka o bilansach	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—
70. Prawo gospodarcze	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—
71. Skarbowość samorządowa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—
72. Nauka o budżecie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—
73. Prawo konsularne	2	2	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
74. Prawo morskie	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75. Seminarjum z zakresu organizacji handlu	2	2	2	2	2	2	—	—	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—
76. Seminarjum komercjalne	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	—	—	—
77. Seminarjum z zakresu inicjatywy handlowej, przemysłowej i samorządowej	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
78. Problematy towaroznawcze (prace samodzielne, doświadczalne z zakresu towaroznawstwa)	—	—	—	6	6	6	—	—	—	6	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
79. Rozwój gospodarczy Anglji w zarysie	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
80. Ustrój gospodarczy na Bałkanach	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
81. Język turecki dla zaawansowanych	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
82. Język arabski dla zaawansowanych	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
83. Towaroznawstwo szczegółowe produktów wymiennych polsko-orjentalnych	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
84. Seminarjum z powyższego	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
85. Ćwiczenia towaroznawcze z powyższego	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
86. Seminarjum z zakresu organizacji handlu polskiego ze Wschodem	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87. Wybrane działy z zakresu nauk filozoficznych (historja filozofji, etyka, socjologja)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—
88. Psychologja pedagogiczna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—

	KIERUNEK																				
	Ogólno handlowy			Towaroznawczy			Orjentalny			Pedagogiczny: towaroznawczo-geograficzny			Pedagogiczny: rachunkowości handlowej			Gospodarki samorządowej			Przedmioty nadobowiązkowe		
	TRYMESTR																				
	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.
89. Dydaktyka ogólna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—
90. Dydaktyka i metodyka przedmiotów ogólnokształcących w szkołach zawodowych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
91. Dydaktyka towaroznawstwa z uwzględ. chemji	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
92. Dydaktyka szczegółowa geografji gospodarczej	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
93 Dydaktyka szczegółowa księgowości	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
94. Dydaktyka szczegółowa arytmetyki handlowej	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
95. Dydaktyka szczegółowa korespondencji handlowej	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
96. Dydaktyka szczegółowa nauki o handlu . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
97. Hygjena	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—
98. Ustrój szkolnictwa handlowego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
99. Korespondencja angielska (do wyboru) . . .	2	2	2	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100. Korespondencja francuska (do wyboru) . . .	2	2	2	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
101. Korespondencja włoska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
102. Korespondencja rosyjska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
103. Język czeski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
104. Psychologiczne zadania reklamy	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
105. Język bułgarski (kurs wyższy)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
106. Język serbsko-chorwacki (kurs wyższy) . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
107. Elementarny kurs języka litewskiego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
108. Problem międzynarodowego języka pomocniczego i środki jego rozwiązania	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
109. Zasady międzynarodowego języka pomocniczego (interlingua)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
Tygodniowo godzin . .	21	22	20	18	19	18	20	21	20	27	25	25	27	26	24	15	18	26			

IV. Uwagi ogólne.

Statut.

Wyższe Studjum Handlowe w Krakowie rządzi się statutem, zatwierdzonym przez Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego reskryptem z dnia 10 marca 1927 do No IV. S. W. 2359/27.

Charakter uczelni.

Wyższe Studjum Handlowe w Krakowie ma charakter szkoły akademickiej. Ma ono za zadanie krzewić nauki i umiejętności handlowe w szerokiem tych pojęć znaczeniu. Do tego celu dąży ono przez: 1) dostarczenie młodzieży wyższego wykształcenia, a mianowicie takiego, dzięki któremu można dać społeczeństwu jednostki zdolne do stwarzania samodzielnych, państwowo- i społecznie-twórczych warsztatów pracy, sferom gospodarczym czołowych pracowników, 2) pielęgnowanie badań i prac naukowych, 3) przez szerzenie wiedzy specjalnej w społeczeństwie *(art. 1 statutu).*

Wyższemu Studjum Handlowemu przysługuje prawo wolności nauki i nauczania. Każdy profesor i wykładający ma prawo podawania i oświetlania z katedry według swego naukowego przekonania i sposobem naukowym wszelkich zagadnień wchodzących w zakres gałęzi wiedzy, której się poświęca, ma on tak samo swobodę w wyborze metod wykładów i ćwiczeń *(art. 4 statutu).*

Władze uczelni.

Wyższe Studjum Handlowe w Krakowie podlega władzy zwierzchniej Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego bez pośrednictwa podległych Ministerstwu władz szkolnych *(art. 2 statutu).*

Władzami Wyższego Studjum Handlowego w Krakowie są: 1) Kuratorjum Wyższego Studjum Handlowego, 2) Grono Profesorów, 3) Dyrektor, 4) Wicedyrektor *(art. 7 statutu).*

Warunki przyjęcia.

Aby zyskać prawo studjowania w Wyższem Studjum Handlowem w Krakowie, trzeba zapisać się w charakterze studenta (studentki), bądź wolnego słuchacza (wolnej słuchaczki).

Warunkiem przyjęcia w poczet studentów jest wykazanie się świadectwem dojrzałości, uzyskanem w jednej z państwowych szkół średnich ogólnokształcących. Uczniowie szkół prywatnych polskich oraz szkół obcych mogą być przyjęci w charakterze studentów Wyższego Studjum Handlowego tylko wtedy, jeżeli świadectwa szkół średnich, które ukończyli, zostały uznane przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równoważne ze świadectwami dojrzałości państwowych szkół polskich *(art. 28 statutu).*

O przyjęciu wolnych słuchaczy rozstrzyga Dyrektor na podstawie uchwał Kuratorjum i Grona Profesorów.

Wolni słuchacze mogą być dopuszczeni na równi ze studentami nietylko do wykładów, ale i do ćwiczeń, kollokwiów, proseminarjów, seminarjów i zaliczenia studjów. Nie mają oni prawa składania egzaminów, mogą jednak, opuszczając W. S. H. otrzymać na swoją prośbę świadectwo studjów, po unieważnieniu książeczki legitymacyjnej.

Wolny słuchacz może zostać studentem, o ile odpowie w ciągu studjów warunkom wymaganym dla przyjęcia kandydatów w poczet studentów *(art. 30 statutu)*.

Organizacja studjów. Egzamina. Świadectwa. Dyplomy.

Wyższe Studjum Handlowe w Krakowie daje po myśli art. 5 statutu możliwość specjalizowania się w różnych działach. Współcześnie możliwa jest specjalizacja w pięciu kierunkach, a mianowicie 1) w kierunku ogólno-handlowym (przemysłowym, bankowym i t. d.); 2) w kierunku handlu towarowego (towaroznawczym); 3) w kierunku handlu ze Wschodem (orjentalnym); 4) w kierunku pedagogicznym; 5) w kierunku gospodarki samorządowej (miejskiej, powiatowej, społecznej, zawodowej i t. d.).

Studja w Wyższem Studjum Handlowem trwają lat trzy. *Każdy rok studjum stanowi etap, dający pewną zwartą całość, dostosowaną do pewnych ściśle określonych celów, tak, że student może opuścić uczelnię po I-szym lub II-gim roku studjów, mając (mimo nieukończenia trzech lat studjów) pewną zaokrągloną całość wiedzy.*

Rok I. obejmuje podstawowe elementy nauk handlowych. Ten rok studjów daje zarazem encyklopedję nauk handlowych, która *abiturjentom szkół średnich ogólno-kształcących* po jednym roku studjów w W. S. H. w oparciu się o uzyskane świadectwo umożliwia wejście do życia praktycznego.

Rok II. obejmuje (łącznie z rokiem I-szym) najważniejsze przedmioty z zakresu nauk handlowych, nie dając jednakże ani specjalizacji, ani możliwości wdrożenia się do samodzielnej pracy. Całość objęta pierwszemi dwoma latami studjów ogranicza się tedy do wiedzy *przekazanej;* do pracy syntetyzującej, twórczej, pierwsze dwa lata studjów sposobności nie dają.

Rok III. poświęcony jest *specjalizacji* i daje w oparciu się o wybraną specjalizację możliwości przygotowania się do przyszłej działalności gospodarczej, jakoteż wdraża do samodzielnej pracy naukowej w dziedzinie nauk handlowych, w szczególności dla celów przyszłej ich samodzielnej działalności.

W konsekwencji powyższej organizacji studjów odbywają się *egzamina* po I-szym, po II-gim i po III-cim roku studjów; na podstawie pomyślnie

złożonych egzaminów są wydawane po I-ym, po II-gim i po III-im roku studjów dotyczące *świadectwa*. Termin tychże egzaminów przypada na koniec dotyczącego roku naukowego lub na początek roku następującego.

Powyższa organizacja studjów opiera się na *art. 34 statutu*, który brzmi: „Studenci mają prawo składania egzaminów i otrzymywania świadectw po każdym roku studjów, jakoteż składania egzaminu dyplomowego i otrzymania dyplomu po trzech latach studjów“.

Po złożeniu egzaminu z III-go roku studjów mogą studenci przystąpić do *egzaminu dyplomowego*. Egzamin ten odbywa się trybem ustalonym przez „Regulamin Egzaminu Dyplomowego“, zatwierdzony przez Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego reskryptem z dnia 1 lipca 1927 (Nr. IV. S. W. 4690/27).

Inne uprawnienia.

Dodatek ekonomiczny dla dzieci urzędników. Ministerstwo W. R. i O. P. stwierdziło reskryptem z dnia 24 listopada 1926 Nr. IV S. W. 11988/26, że Wyższe Studjum Handlowe w Krakowie jest uczelnią publiczną w rozumieniu art. 4 ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1926 roku. (Dz. U. Rz. Nr. 116 por. 924).

Ulgi kolejowe. Ministerstwo W. R. i O. P. zawiadomiło reskryptem z dnia 19 VI. 1926, Nr. IV. S. W. 6691/27 o przyznaniu ulg taryfowych słuchaczom rzeczywistym Wyższego Studjum Handlowego (pismo Ministerstwa Kolei Żelaznych z 11 czerwca 1026 Nr. III. O. K. 2926/26).

Ulgi wojskowe. Studentom Wyższego Studjum Handlowego przysługują ulgi wojskowe, przyznane im rozporządzeniem Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Panem Ministrem Spraw Wojskowych z d. 7 kwietnia 1927 r. (Dziennik R. P. Nr. 80 z d. 15 września 1927 r. prz. 697).

Zrzeszenia akademickie.

Studenci Wyższego Studjum Handlowego mają prawo urządzania zgromadzeń i zakładania stowarzyszeń akademickich i korporacyj w ramach obowiązujących ustaw z d. 15 listopada 1867, L. 134 i 135 D. P. *(art. 35 statutu).*

Współcześnie funkcjonuje przy W. S. H. „Spółdzielnia Studentów przy Wyższem Studjum Handlowem“; Stowarzyszenie akademickie studentów W. S. H. uzyskało zatwierdzenie władz i rozpoczęło swą statutową działalność.

Sekcja wydawnicza i sekcja poszukiwania pracy dla studentów W. S. H. w najbliższym czasie ukonstytuuje się.

Wpisy. Imatrykulacja. Inauguracja. Początek wykładów.

Wpisy na rok naukowy 1928/9 odbywać się będą od 1 września 1928 w nowym gmachu Wyższego Studjum Handlowego przy ul. Sienkiewicza 4,

u wylotu ul. Karmelickiej (naprzeciw Parku Krakowskiego). Dyrektor Wyższego Studjum Handlowego przyjmuje w dnie powszednie od 10—11-tej. Sekretarjat czynny dla studentów w dnie powszednie od 9—12-tej i od 5—6-tej.

Przy wpisie należy przedłożyć oprócz dokumentu, na podstawie którego student prosi o przyjęcie (p. „Warunki przyjęcia“), dokument, stwierdzający uregulowanie stosunku do służby wojskowej, oraz należycie wypełnione druki a mianowicie deklarację wpisową, książeczkę legitymacyjną (indeks), legitymację, ślubowanie imatrykulacyjne (u studenta) wzgl. przyrzeczenie (u wolnego słuchacza). Druki te nabyć można w Sekretarjacie Wyższego Studjum Handlowego.

Każdy zapisujący się do Wyższego Studjum Handlowego w charakterze studenta podlega imatrykulacji. Ma on złożyć Dyrektorowi przez podanie ręki lub na piśmie uroczyste ślubowanie przestrzegania przepisów Wyższego Studjum Handlowego i zachowania godności akademickiej *(art. 31 statutu).*

Inauguracja roku naukowego 1928/9 odbędzie się dnia 3 października 1928 roku.

Początek wykładów 4 października 1928 roku.

Opłaty.

Studenci i wolni słuchacze opłacają wpisowe, czesne, opłaty kollokwialne, bibljoteczne i inne *(art. 31 statutu).*

W roku naukowym 1928/9 wynosić będzie czesne 300 *zł*, wpisowe 25 *zł*, opłata bibljoteczna 25 *zł*, opłata na zbiory i pracownie 40 *zł*.

Rozłożenie tychże opłat jest możliwe w sposób następujący: wpisowe i należytość bibljoteczną, razem 50 zł należy uiścić przy wpisie. Czesne może być rozłożone na 9 rat miesięcznych, z których 3 pierwsze wynoszą po 40 zł, a 6 dalszych po 30 zł.

Opłata na zbiory i pracownie (40 *zł* rocznie) może być rozłożona na 8 rat miesięcznych po 5 zł.

Opłat uiszczonych nie zwraca się.

Gmach uczelni.

Gmach Wyższego Studjum Handlowego w Krakowie mieści się przy ul. Sienkiewicza 4, u wylotu ul. Karmelickiej, naprzeciwko wejścia do Parku Krakowskiego. W gmachu znajduje się dyrekcja Studjum, sekretarjat, sala Profesorów, sala przeznaczona dla akademickich zrzeszeń studentów, bibljoteka, sale wykładowe, sale seminaryjne, pracownia towaroznawcza, pracownia chemiczna i sala zbiorów towaroznawczych.

Pogotowie gospodarcze Polski[1]).

Chleby wojenne.

(Ciąg dalszy)

Pod względem czynników odżywczych wykazują odmiany łubinu następujące różnice:

łubin żółty:	subst. azot. 37·8%,	tłuszczu 4·3%,	węglowodanów 25·5%;
„ niebieski:	„ „ 29·7%,	„ 5·3%,	„ 35·6%;
„ biały:	„ „ 28·8%,	„ 6·8%,	„ 33·7%.

Wyka. Z wyki pastewnej nie próbowano otrzymywać surogatu chleba; brak też prób w kierunku spożytkowania takiego chleba przez organizm ludzki.

Niestosowanie wyki do chleba tłumaczy się tem, że podczas wojny zboże nie było odczyszczane od wyki, a tem samem brak było wyki jako surogatu do otrzymania chleba. M. Jędral przeprowadził doświadczenie przy użyciu 10% mąki z wyki przy wypieku chleba i stwierdził, że wygląd zewnętrzny tak otrzymanego chleba nie wykazywał żadnych cech ujemnych.

Peluszka. W czasach wojny europejskiej używano, jako domieszki mąki peluszkowej pozbawionej łupinki i odpowiednio odgoryczanej, do chleba żytniego i pszennego w ilości często nawet przekraczającej 20%.

Z samej mąki peluszkowej chleba nie wypiekano, ponieważ produkty z niej otrzymywane łatwo gorzknieją i psują się.

Chleb z tatarki (gryki).

Domieszka mąki tatarczanej do chleba była podczas wojny wypróbowana. Stoklasa podaje, że dodatek 20% do mąki żytniej daje produkt dobry; Kühl[2]) dodawał do mąki pszennej do 40% mąki tatarczanej. Mąka ta musi do tego zastosowania pochodzić z ziarna dobrze złuszczonego, by strawności chleba nie zaszkodzić. Ilość białka mąki tatarczanej jest niższa niż mąki żytniej lub pszennej. Przyswajalność przez organizm ma być zbliżona do przyswajalności mąki pszennej.

Z początku wojny był w Niemczech zamiar posiać tatarką nieużytki, liche ziemie i torfowiska, przyczem niewybredność tej rośliny i możność niestosowania płodozmianu była zachęcająca tem bardziej, że Kühl wykazał import roczny Niemiec z Ameryki, Kanady, Rosji i Francji wynoszący 3000 ton rocznie.

Wskazania powyższe nie dały się zrealizować; o powodach nieudania się tej akcji wzmianki nie znaleziono.

---

1) Praca zbiorowa, obejmująca „Materjały dla życia gospodarczego, zebrane pod kątem widzenia odcięcia Polski od dowozu z zagranicy“, wykonana pod kierownictwem prof. W. S. H. dra A Bollanda w Seminarjum Towaroznawstwa i Inicjatywy handlowo-przemysłowej Wyższego Studjum Handlowego w Krakowie, przez dyplomantów i studentów tejże Uczelni. Ciąg dalszy z Nr. 9/10 roku 1927.

2) König, Chemja środków spożywczych, 1904.

3) Kühl, Buchweizen als Brotkorn. Soziale Kultur 1915, str. 14 i 382.

Chleb z prosa.

Ponieważ proso spożytkowuje się w postaci kaszy jaglanej przeto nie miało ono większego zastosowania w wypiekaniu chleba podczas wojny.

Chleb z kartofli.

W Niemczech zarządzono 28/X 1914 obowiązkowy dodatek do chleba 5% kartofli, a 15/I 1915 zwiększono go na 10%. Chleby o ilości 10—20% kartofli oznaczano literą K, chleby o ilości ponad 20% kartofli KK.

Neuman podkreśla żywotność tego surogatu na wypadek wojny [1]).

Maksymalna ilość kartofli, którą dodać można do chleba, wynosi 30%, gdyż brak glutenu kartofli utrudnia wypiek chleba.

Kartofle surowe nie nadają się do wypieku. Ta okoliczność, jakoteż względy ekonomiczne spowodowały założenie suszarń kartoflanych, które dostarczały rozmaitych produktów suszenia, a mianowicie z gotowanych kartofli płatki kartoflane i walcowaną mąkę kartoflaną, a z niegotowanych kartofli osuszoną mąkę kartoflaną i krochmal kartoflany o zawartości 10—12% wody [2]).

Walcowana mąka kartoflana w ilości 5% nie wpływa wcale na wypiek chleba, 10%-owy jej dodatek utrudnia wypiek, 20%-owy dodatek jest zdaje się górną, praktycznie biorąc, granicą. Zawartość wody w chlebie zwiększa się znacznie w miarę dodatku mąki kartoflanej.

Płatki kartoflane są trudniejsze w przeróbce, gdyż nie dają się przesiać.

Kartofle gotowane sprawiają trudność wskutek wielkiej zawartości wody. Wydajność ciasta przy użyciu powyższych trzech preparatów dochodzi — w skutek zwiększenia ilości wody do 165%. Instytut dla przeróbki zboża w Berlinie otrzymał następujące wyniki:

ze 100 kg mąki żytniej				135 kg	chleba
z 95 „ „ „	i 5 kg	walcowanej mąki kartoflanej		139 „	„
„ 90 „ „ „	i 10 „	„ „	„	145 „	„
„ 80 „ „ „	i 20 „	„ „	„	151 „	„

Osuszona mąka kartoflana i krochmal kartoflany nie daje tak dobrych wyników, jak poprzednie preparaty. 5% nie wywiera wpływu widocznego, przy 10% okazują się trudności i zmiany chleba. Wydajność chleba nie zwiększa się.

Badania Urzędu Zdrowia w Berlinie wykazały, że użycie mieszanych preparatów ziemniaczanych powoduje wyrównanie ich wad i jest korzystne dla chleba. Najlepsze wyniki otrzymano, gdy do mąki żytniej dodano równe ilości mąki walcowanej i krochmalu, albo płatków i krochmalu. Parow [3]) po-

---

[1]) L. c. str. 228.

[2]) Sprawie „Znaczenia gospodarczego suszenia ziemniaków“ poświęcony jest osobny rozdział niniejszej pracy zbiorowej opracowany przez Tadeusza Studnickiego.

[3]) Die Bereitung des Brotteiges mit Kartoffelfabrikaten, Zeits. J. Spiritus Ind. 1914, 37, 511.

leca dodatek 10—20% krochmalu i płatków lub mąki walcowanej po równej części, poczem proces wypieku trwa 1 godzinę przy 220—250°. Stoklasa [1]) poleca mieszaninę 50% mąki żytniej, 25% jęczmiennej lub kukurudzianej i 25% mąki walcowanej. Wypiek powyższego chleba okazał się w małych piekarniach trudnym. Wielkie piekarnie trudności nie mają.

Chleby z dodatkiem kartofli posiadają mniej substancyj azotowych niż chleby z ziarna. Jest to wynikiem ubóstwa kartofli w tym kierunku. Dodatek mąki walcowanej powoduje mniejszy ubytek tychże substancyj, niż dodatek krochmalu. Ubytek ten jest przy użyciu 5% kartofli bardzo drobny, przy 20% nie jest tak wielki, by dla ludności, żywiącej się wiktem mieszanym, wchodził w rachubę. Dla więźniów, których głównem pożywieniem jest chleb, stanowi ubytek ten uszczerbek istotny. Można go wyrównać przez użycie mąki o większej zawartości składników łuski.

Smak chleba otrzymanego przy użyciu kartofli był krytykowany w Niemczech przedewszystkiem tam, gdzie ludność była przyzwyczajoną do chleba pszennego. Pozatem przyzwyczajono się do jego użycia powszechnie.

Strawność takiego chleba jest trudna. Ludzie cierpiący na dolegliwości jelitowo-żołądkowe odczuwali liczne dolegliwości. Przyswajalność chleba, zawierającego kartofle, przez organizm ludzki jest niezbyt korzystna.

Chleb sporządzony z 25% mąki jęczmiennej, 10% mąki pszennej, 10% mąki kukurudzianej i 30% walcowanej mąki kartoflanej miał bardzo dobry smak i wysoką wartość spożywczą [2]). Chleb z 70% mąki żytniej i 30% mąki kartoflanej nie miał dobrego smaku [3]).

Chleb sporządzony przy użyciu włókniwa ziemniaczanego, pozostałego przy fabrykacji krochmalu, nie nadawał się do spożycia. Nawet przy 10%-owym dodatku tego surogatu przekonano się o jego złej przyswajalności przez organizm ludzki.

Chleb z buraków i okopowych pokrewnych.

Chleb z buraków pastewnych, kalarepy i rzepy ścierniskowej został w Niemczech dozwolony rozporządzeniem z 5 lutego 1917; przepis ten żądał, by 100 częściom buraków suchych odpowiadało 100 części płatków ziemniaczanych, a 10 częściom świeżych buraków 50 części kartofli przetartych. Przy użyciu 90 części mąki żytniej i 50 części miazgi buraczanej, z której przez odprasowanie usunięto nadmiar wody, otrzymuje się pieczywo zdatne do użytku, jednakże o skórze wilgotnej. Przy użyciu kalarepy zachowuje on swoisty posmak.

Burak pastewny, dodawany w stanie tartym, gotowanym w ilości $^1/_8$—$^2/_5$

---

[1]) L. c. S. 80.

[2]) Stoklasa, Stan sprawy chlebowej w Niemczech i Austrji podczas wojny, Chem. Ztg 1915, Nr. 46/47.

[3]) Stoklasa, l. c.

do mąki żytniej, dawał chleb wcale dobry, nieco bardziej wilgotny, bez wyraźnego posmaku.

Chleb z buraka cukrowego; nie było dozwolonem użycie buraka cukrowego, jako surogatu chlebowego, ponieważ jego zastosowanie właściwe było dla produkcji cukru. Stacja doświadczalna dla spożytkowania zboża w Berlinie przeprowadziła jednak odnośne badania, które dla naszych stosunków mogą mieć znaczenie i doszła do następujących wyników: Buraki cukrowe świeże nie nadają się do sporządzania chleba; buraki gotowane dają chleb zbity i wilgotny, o smaku mdłym. Chleb sporządzony z dodatkiem 5% mąki buraczanej lub krajanki buraczanej daje pieczywo normalne. Przy 10%-owym dodatku występuje swoisty smak buraka; o ile smak ten nie razi, można zwiększyć ilość mąki buraczanej do 30%.

Chleby z dodatkiem buraków, względnie chleby buraczane cieszyły się specjalną antypatją konsumentów.

Dodatek cukru zinwertowanego do chleba dał wyniki dobre.

Dodatek melasy i ciemnych syropów nadawał chlebom charakterystyczny zapach i smak, tak, że maksymalnie 3—5%-towy dodatek jest dopuszczalny.

Mąka z kalarepy dodana w ilości $7\frac{1}{2}\%$ do mąki żytniej daje doskonały chleb, którego posmak był nawet mile odczuwany [1]).

Przyswajalność kalarepy przez organizm pozostawia wiele do życzenia i maleje w miarę wzrostu stopnia słupiastości kalarepy. Należy się spodziewać, że podobnie zachowuje się burak pastewny i rzepa ścierniskowa, tak, że surogaty te należy uważać za mało pożądane.

Chleb ze słomy.

Dodatek mąki słomianej jaknajdokładniej sproszkowanej był w Niemczech przez Friedethala bardzo zachwalany i przedmiotem bardzo licznych publikacyj, dyskusyj i t. p. Autor tego pomysłu wskazywał na wielką zawartość substancyj „odżywczych“ w słomie, których przyswajalność miałaby być osiąganą dzięki nowości jego pomysłu, polegającego na dokładnem rozmielaniu. Badania hygienistów nie dały jednak wyników dobrych. Stwierdzono, że dodatek słomy do chleba powoduje zmniejszenie stopnia przyswajalności innych składników chleba, zaburzenia żołądkowo-jelitowe i uczucie pragnienia. W świetle badań naukowych jest sąd odnośnie do mąki słomianej „druzgocący“ i zdziwienie wywołuje fakt, iż sprawą tą w Niemczech tak wiele się zajmowano.

Mąka ze słomy była dozwolona jako podsypka pod chleby, celem zapobieżenia przylepianiu się chleba do podłoża.

Chleb ze słomy i krwi był sporządzany przez Spółkę Koman-

[1]) Mohs, Rübenmehl als Streckungsmittel für die Brotbereitung. Zeitschr. für das ges. Getreidewesen 1918, str. 1 i 2.

dytową „Eckhoff“ w Berlinie, z krwi zwierzęcej rozcieńczonej równą ilością wody, ogrzanej do 70°, zalanej solą kuchenną, chlorkiem wapniowym i przyprawami, do których dodano 1½ objętości zmielonej słomy. Jakkolwiek chleb ten cieszył się popytem publiczności, to jego wypiek został urzędownie zakazany z powodu szkodliwości dla zdrowia ludzkiego.

Chleb ze słomy roztworzonej metodą Rubnera przez gotowanie z ługiem solnym pod ciśnieniem do 4 atmosfer lub bez, okazał się dla człowieka niezdatnym do użycia; jedynie bydło i konie dobrze (do 90%) spożytkowywały ten produkt.

Chleb z dodatkiem łuski orkiszu nie nadaje się jako pożywienie dla człowieka.

Chleb z dodatkiem sproszkowanego raygrasu, trawy, lucerny, seradeli, koniczyny i t. p. były proponowane, częściowo stosowane i przez wynalazców zachwalane; ich przyswajalność przez organizm nie była badana.

Chleb z dzikich kasztanów [1]).

Kierując się tem, że łatwo można otrzymać, znaczne ilości tego surogatu, polecano mąkę kasztanową podczas wojny, jako dodatek do wypiekania chleba.

Ze względu na to, że mąka dzikich kasztanów posiada wielką zawartość substancyj gorzkich, musi nastąpić najpierw proces odgoryczenia, który jest dość zawiły, a mianowicie Serger [2]) poleca stopniową ekstrakcję wodą i 50%-owym alkoholem, który daje się regenerować i nie powoduje z tego powodu nadmiernych kosztów. Giessler [3]) używa 20—30%-owego roztworu acetonu, który przez 24 godzin oddziaływa na kasztany świeże lub suszone i rozmielone, poczem aceton wypłukuje się wodą, a mąkę suszy się przy 50°.

Zawartość azotu w mące kasztanowej jest znacznie mniejsza, aniżeli zboża, jednak ilość tłuszczu, włókien, węglowodanów jest o wiele większa.

Dodatek 5% mąki kasztanowej nie wpływa ujemnie na wygląd i smak chleba. Niektórzy autorowie (Serger, Prausnitz) twierdzą, że dodatek 25 do 50% odgoryczonej mąki kasztanowej daje z mąką pszenną produkt dobry.

Badania przeprowadzane w kierunku przyswajalności składników mąki z kasztanów dały zadawalające wyniki.

Chleb z żołędzi.

Podczas wojny próbowano wypiekać chleb z dodatkiem mąki żołędziowej. Dodatek 5% jest nieszkodliwy. Stoklasa sądzi, że chleb z dodatkiem 10—15% mąki żołędziowej jeszcze jest znośny. Zbyt wiele starań

---

1) Por. też osobny rozdział niniejszej pracy zbiorowej p. t. „O zastosowaniu dzikich kasztanów podczas wojny“, opracowany przez Stefana Madonia.

2) Chem. Ztg 1916, Nr. 31/32.

3) Chem. Ztg 1916, Nr. 72.

o wprowadzenie mąki żołędziowej do chleba nie czyniono, gdyż żołędzie mają obszerne zastosowanie do surogatu kawy, na kakao żołędziowe i na karmę dla nierogacizny.

Spożytkowanie mąki żołędziowej przez organizm ludzki nie zostało przebadane.

Chleb z mąki drzewnej.

Niektóre drzewa mają w bieli pokaźne ilości skrobji, co nasunęło podczas wojny myśl dodawania mąki drzewnej do chleba. Wchodziły tu w rachubę drzewa bez żywic i bez substancyj gorzkich.

Badania wykazały zupełną niemożliwość takiego dodatku z powodu drażnienia wnętrzności. Starano się temu zapobiec przez „roztwarzanie" drzewa chemikaljami; skutek był zupełnie ujemny. Doświadczenia z jeńcami potwierdziły niemożność użycia mąki drzewnej dla powyższych celów.

Chleb z krwi.

Zwyczaj wypiekania chleba z krwi wieprzowej i mąki żytniej istnieje w Estonji od szeregu stuleci. Chleb taki ma smak znośny, a jest o wiele pożywniejszy niż zwyczajny. Tysiącom ludzi służy tam przez całe życie za główne pożywienie.

W południowych Włoszech używa się powszechnie w karnawale jako przysmaku mieszaniny czekolady z krwią wieprzową, którą nabyć można w każdej cukierni pod nazwą „sanguinaceio" [1]).

Kobert [2]) radził już w r. 1915 dodatek 10% krwi do chleba; wskazywał on na pożytek z tego źródła płynący.

Ilość białka we krwi jest wyższa niż u zbóż (20·6%). Zdolność przyswajania składników przez organizm ludzki jest rozmaicie przez rozmaitych badaczy podawana. Z badań tych zdaje się wynikać, że przyswajalność składników krwi w obecności składników otrąb jest licha; u chlebów z mąki pszennej jest ona lepsza. Wypiekalność tych ostatnich łącznie z krwią ma być utrudniona. Droste [3]) używa przy wypieku chleba częściowo zamiast wody, surowicy krwi; zamiast drożdży dodawał on wody utlenionej; pod działaniem tejże na białko odszczepiał się tlen i powodował porowatość ciasta, wskutek czego stawał się zbędnym dodatek drożdży; część mąki, której rozkład pod wpływem drożdży powoduje porowatość chleba, mogła być zaoszczędzona.

Blum poleca również użycie surowicy krwi i wykazuje, że krew (w całości) działa ujemnie na proces trawienia.

Co do celowości zastosowania krwi w chlebie panują biegunowo sprzeczne poglądy u bardzo poważnych badaczy.

---

1) Röder, Chem. Ztg. 1915, Nr. 42.

2) Chem. Ztg 1915, Nr. 12.

3) Chem. Ztg. 1915, Nr. 39.

Chleb z grzybów.

Cały szereg badań dawniejszych wykazywał małą przyswajalność grzybów przez organizm ludzki.

Badania nowsze, które stosowano do przetworów grzybowych doskonale zmielonych dały wyniki lepsze.

Sprawa ta nie jest dostatecznie przebadana. Wpływ wieku grzybów i ich przyrządzanie zdaje się bardzo wpływać na celowość stosowania grzybów w chlebie.

Chleb z perzu.

Dodatek mąki perzowej do chleba był stosowany podczas wojny. Celem uzyskania tej mąki czyszczono perz bardzo dokładnie, suszono i mielono. Ilość białka ogólnego 10·3%, a białka strawnego 4·93%, jest w stosunku do zboża mała. Doświadczeń dotyczących przyswajalności składników perzu nie poczyniono.

Chleb wapienny.

W myśl wniosków Emmericha i Löwa [1]) stosowano gdzieniegdzie (np. w Dreźnie) dodatek $^1/_8$ 15%-owego roztworu chlorku wapniowego, przyczem dodatek soli wapniowych był pomyślany nie tylko jako surogat, lecz takze jako dodatek hygjeniczny.

Chleb z serwatką

zamiast z wodą miał na celu spożytkowanie pożywnych części serwatki, to jest substancyj białkowych i cukru mlekowego. Spożytkowanie tych składników w chlebie jest wskazane tam, gdzie nie można serwatki zużyć racjonalniej dla produkcji cukru mlekowego i sera.

Chleb z drożdży.

Skoro nauczono się odgoryczać drożdże popiwne i przerabiać je na preparaty spożywcze, zaczęto próbować dodawać je do chleba, gdyż wysoka zawartość substancyj białkowych (54%) zachęcała do tego. Także i wielka przyswajalność tego produktu przez organizm ludzki zachęcała do odnośnych prób. Sporządzano też podczas wojny chleby o zawartości 10% drożdży; miały one jednak swoisty posmak, który nie dla każdego był znośny. Chleby o dodatku 5% posmaku nie wykazują.

Ponadto były proponowane jeszcze inne dodatki do chlebów, z których są poniżej wymienione następujące:

Jabłka i gruszki dodawane do chleba umożliwiały oszczędności mąki zbożowej od 15—27%. Chleb taki był w smaku słodkawy, przyjemny. Spożytkowanie w organiźmie zadowalające.

---

[1]) Zeitschr. f. d. ges. Getreidew. 1913, *9*; 1914, *6*; 1915, *29*.

Marchew jako dodatek do chleba kartoflanego; chleb ten proponowany przez Kubla nie wszedł w użycie.

Orzechy laskowe, jakoteż dynia były jako dodatek do chleba proponowane, jednak w użycie zupełnie nie weszły.

Kasztany jadalne, soja i ryż były mało aktualne wobec faktu, że mogły być spożytkowane jedynie zapasy, znajdujące się wewnątrz kraju, o ile zużycie ich we formie chleba byłoby wskazane.

Mech islandzki spotykamy w Europie środkowej na terenach bagnistych znalazł w pracy C. Jacobja[1]) obszerne omówienie. Jego zawartość skrobji (80%) ma być przez organizm ludzki do połowy przyswajalna.

Ziemia okrzemkowa nie mająca dla organizmu ludzkiego żadnego znaczenia.

Wyniki i wnioski.

1) Sprawie produkcji chleba — jak z powyższego zestawienia gatunków chlebów wojennych wynika — poświęcono wiele myśli i pracy, szukając oszczędności, mogących oddać usługi postulatowi jaknajwydatniejszego zaopatrzenia ludności w ten najpierwszorzędniejszy produkt spożywczy. Przeważająca ilość tej pracy nie dała wyników zadawalających; z ogromnej ilości odnośnych wniosków i doświadczeń co najwyżej dwa wyniki uznać można za niewątpliwie dodatnie, w tem rozumieniu, że na wypadek „potrzeby" można je stosować z dobrym skutkiem, bez równoczesnej konieczności przyjęcia konsekwencyj szkodliwych; wyniki te odnoszą się do stosowania mąki jęczmiennej i słodowej, jakoteż ziemniaków przy wypieku chleba wojennego. Wyniki te są szczegółowo omówione przy chlebie jęczmiennym i ziemniaczanym. W związku z temi wynikami należy wymienić dodatek prażonej mąki owsianej i niewielki dodatek mąki kukurudzianej (p. systematykę chlebów wojennych), które poważniejszych sprzeciwów nie wywołały.

Wyniki, których ostateczna dodatniość nie została z bezwzględną pewnością stwierdzona, dotyczą zasady zwiększenia stopnia przemiału zbóż. Szczegóły dotyczących zarządzeń są ujęte w części systematycznej. Zarządzenia te miały na celu zwiększenie ilości substancyj pożywnych, doprowadzanych do organizmu ludzkiego. Odpowiedź na pytanie, czy cel ten został osiągnięty, nie brzmi jednolicie. Beythien[1]) sądzi, że zwiększenie stopnia przemiału jest środkiem nie doprowadzającym do wyników istotnych; albowiem to, co się zyskuje przez zwiększenie stopnia przemiału jest zyskiem pozornym, gdyż substancje te są nieprzyswajalne przez organizm i bezwartościowe. Brak rygoru granicy przemiałowej powodawał dodatki otrąb, łusek i t. p. tak, że zysk ze zwiększonej wydajności mąki został przeważony stratą wynikłą ze zmniejszenia pożywności i strawności. Ponadto wynikły ze zwiększenia procento-

---

[1]) Die Flechten Deutschlands und Österreichs als Nähr- und Futtermittel 1915.

[2]) l. c., str. 45.

wości przemiału następujące szkody: zmniejszyła się zastosowalność mąki do gotowania i pieczenia, zmniejszyła się też trwałość mąki; albowiem razem z łuską ziarna wchodzą do mąki liczne drobnoustroje i liczne szkodniki. Zwłaszcza drobnoustroje powodowały psucie się mąki, któremu nie można było przeciwdziałać metodami, wystarczającemi dla mąk o niższym stopniu przemiału.

Niejasny stan oceny celowości zarządzenia wymiału, eksploatującego ziarno poza granice normalne (pokojowe) aż do granic ostatecznych, jest spowodowany brakiem dostatecznego materjału doświadczalnego. Podczas wojny robiono wprawdzie bardzo wiele doświadczeń fizjologiczno-chemicznych z tego zakresu, na ludziach i zwierzętach; mimo to sprawa ta nie jest dostatecznie wyjaśniona. Powodem tego jest fakt, że miarodajne mogą tu być tylko doświadczenia przeprowadzane z ludźmi, przyczem jest tu kwestja faktycznej przyswajalności wprowadzonych pokarmów taksamo ważną, jak kwestja ich składu chemicznego. Okazało się, że zdolność przyswajania składników pokarmowych jest zależną nietylko od indywidualności człowieka, lecz także od towarzyszących pokarmów dodatkowych czy ubocznych. Badania dotychczasowe wykazały, że kwestja powyższa, jedna z najbardziej doniosłych pod względem hygienicznym i gospodarczym, nie jest rozstrzygniętą i wymaga dalszego przebadania.

2) Oszczędności materjału zbożowego możnaby uzyskać drogą suszenia zboża. Kuczyński i Zuntz[1]) piszą o wielkich korzyściach, jakieby — zwłaszcza w latach wilgotnych — można uzyskać, gdyby mieć przygotowane dość wcześnie suszarnie i w ten sposób zapobiec wyrastaniu i psuciu się zboża[2]). Lewy[3]) wspomina również o suszeniu zboża, którego dokonywało się w Niemczech przy sposobności scentralizowania zakupu zboża i twierdzi, że w Niemczech dużo zboża musiano w czasie pokoju spasać z powodu jego nadmiernej wilgotności i braku organizacji suszenia zboża.

Literatura „wojenna“ wspomina o tym środku dość często, jednakże nie z tym naciskiem, na jaki doniosłość skutków suszenia zboża, zdaniem naszem, zasługuje. Suszenie zboża ma być bowiem środkiem, dającym tak poważne oszczędności, że także i w czasie pokoju mogłoby być wielokrotnie stosowane ku największemu pożytkowi gospodarstwa społecznego.

Organizacja elewatorów zbożowych u nas, będąca obecnie w toku, mogłaby myśl tę wziąć pod uwagę.

3) W literaturze niemieckiej spotyka się żądania stworzenia w Niemczech stałej rezerwy zbożowej na wypadek wojny. Miałaby to być rezerwa analogiczna do rezerwy, którą Niemcy mieli po wojnie 1870/1 roku. Także

---

[1]) Unsere bisherige und unsere künftlige Ernährung im Kriege, str. 167.

[2]) Łączą tę sprawę autorowie ze sprawą suszenia kartofli, której to sprawie poświęcony jest rozdział następny tej pracy.

[3]) Unser tägliches Brot im Kriege, str. 38.

i pod tym względem mogłaby organizacja elewatorów zbożowych u nas mieć pole działania.

4) W dziedzinie oszczędności surowców chlebowych osiągnięto dodatnie wyniki w następujących kierunkach:

a) Przez zakaz spasania zboża. Podstawą istotną tego zakazu jest fakt, że zwierzęta przerabiając zboże na mleko, tłuszcze i mięso, przerabiają w ten sposób mniej niż połowę doprowadzonych im składników spożywczych, a więcej niż połowę zużywają dla utrzymania własnego[1]). Jest tedy racjonalniejszem, by człowiek spożywał zboże drogą mąki czy chleba bezpośrednio. Raczej należy w danym razie ograniczyć chów bydła, o ileby ku temu zaszła bezwzględna konieczność. Kuczyński-Zuntz[2]) przyjmuje, że w Niemczech spasiono przeciętnie w ostatnich latach 3,000.000 ton zboża zdatnego na pożywienie ludzkie. Levy[3]) podaje, że ze zboża chlebowego w r. 1912/13 wynoszącego w Niemczech 16·4 miljonów ton spasiono 1·3 miljonów, a 11·8 miljonów zostało do spożycia ludziom.

Przepisy niemieckie w brzmieniu pierwotnem (29. XI 1914) zakazywały dawać bydłu lub trzodzie mąkę, która się nadaje do przemiału, a jako taką uznano każdą mąkę „nadającą się do sporządzenia chleba“. Przepisy te musiały być zmienione, by zapobiec interpretacji szkodliwej dla konsumcji ludzkiej. Próbowano temu zaradzić przez ogłoszenie, w którem stwierdzono, że „do przemiału nadaje się każde żyto i pszenica z wyjątkiem zepsutego“; jednakże i takie stwierdzenie było obchodzone, gdyż pojęcie zepsutego zboża nie jest ustalone. Ostatecznie ogłoszeniem z 28. VI. 1915 skreślono słowo „nadające się do przemiału“, a związkom komunalnym pozostawiono decyzję, które zboże może być przeznaczone dla bydła i trzody[4]).

b) Przez ograniczenie zużycia zboża w gorzelniach (które w Niemczech miało wynosić rocznie 90.000 ton), w krochmalniach zużytkowujących 30.000 ton, dla produkcji piwa, które zdaniem Neumana[5]) powinno w czasie wojny być wydawane na kartki chlebowe, podobnie jak ciastka[6]);

c) Przez nieużywanie przy wypieku jako podsypki mąki zbożowej, lecz surogatowej (z orzecha ziemnego, słomy).

5) Drogą administracyjno-organizacyjną osięgnięto dodatnie wyniki w następujących kierunkach:

a) przez zajęcie wszystkiego zboża na rzecz centralnej organizacji wyposażonej w wielkie prerogatywy, lecz skomercjalizowanej; pracowała ona przy pomocy 454 komisjonerów. Organizacja ta scentralizowała zboże dla 17·4

---

[1]) Kuczyński-Zuntz, l. c., str. 49.
[2]) l. c., str. 52.
[3]) l. c., str. 10.
[4]) Beythien, Volksernährung und Ersatzmittel, str. 289.
[5]) l. c., str. 11.
[6]) Neumann, str. 8.

miljonów ludzi wyłączywszy ze swego obrotu zboże dla 31·8 miljonów ludzi w 365 zrzeszeniach samorządowych.

b) Przez ustalenie jednolitej ceny maksymalnej za zboże, jednakże z potrąceniem za gorszy gatunek zboża — który to zabieg wpływał dodatnio na staranność produkcji.

c) Przez wprowadzenie karty chlebowej. W Niemczech przypadało na osobę i dzień 250 gr. chleba, w Austro-Węgrzech 280 gr. Według Neumanna [1]) miała wynosić dzienna racja chleba w Belgji 500 gr. w Turcji, Szwajcarji i Włoszech 250 gr., w Holandji 254 gr., w Danji 315 gr., w Szwecji i Anglji 260 gr.; z tegoby wynikało, że w wojennych warunkach stała się sprawa zracjonowania chleba ogólnie konieczną.

Nie osiągnięto natomiast wyników drogą zakazu wypieku nocnego, przeciwnie zakaz ten przyczynił się jedynie do pogorszenia jakości chleba, albowiem w 4—6 godzin po zmieszaniu z kwaśnem ciastem musi być dodana nowa partja mąki, w przeciwnym razie następuje niepożądane tworzenie się kwasów. Ponadto wywołuje ranne pieczenie chleba konieczność pospiesznego wypieku, co zazwyczaj łączy się z nadmiernem gorącem i złym wypiekiem.

6) W dziedzinie polityki cen okazało się:

a) że tylko dość wysokie ceny maksymalne za zboże powstrzymują odpływ zboża dla celów opasowych;

b) że równolegle z cenami maksymalnemi za zboże i mąkę muszą być ustanowione ceny maksymalne za bydło i trzodę, by tą drogą utrudnić zużycie zboża chlebowego dla celów spasania.

* * *

Jakkolwiek celem niniejszej pracy jest tylko zebranie „Materjałów na wypadek odcięcia Polski od zagranicy“, a zebranie wniosków i syntezy dla całokształtu polityki ekonomicznej we wszystkich jej gałęziach przekracza granice nakreślone dla zbiorowego wysiłku adeptów nauk gospodarczych, to jednak trudno nam powstrzymać się przy zakończeniu niniejszej pracy od tego, by nie powołać się na zapatrywanie znalezione przez nas w literaturze niemieckiej, głoszące, że przy racjonalnej gospodarce nie mają Niemcy powodu ograniczać się w spożyciu chleba — i by w ślad zatem nie wyrazić naszego przekonania, że na wypadek „potrzeby“ i my ograniczeń żadnych nakładać sobie nie potrzebujemy, jeśli wyżej przedstawione „Wyniki i wnioski“ zostaną między innemi zarządzeniami również uwzględnione. Zapatrywanie to opieramy na następującym rachunku:

Podług Rubnera [2]) zużywano w Niemczech na głowę i dzień przeciętnie 436 gr. chleba. Odpowiada to około 320—340 gr. mąki.

[1]) l. c., str. 9 z powołaniem się na francuski Eclair.

[2]) Vom Brot und seinen Eigenschaften.

Zbiór pszenicy i żyta wynosił w Polsce[1])

	pszenicy	żyta	(w tysiącach q)	
w latach 1909/1913	16.782	57.111	razem	73.793
w roku 1926	12.813	50.114	„	62.927

W Polsce było w r. 1926 pod pszenicą 1,100.000 hektarów, pod żytem 4,830.000 ha. Obliczywszy na zasiew pod hektar 2 q otrzymalibyśmy do dyspozycji dla spożycia przez ludzi:

pszenicy	10,613.000 q
żyta	40,454.000 q

Daje to przy 30,000.000 mieszkańców na głowę i rok:

pszenicy	35·4 kg	razem 168.6 kg
żyta	133.2 „	

Przy wymiale 70%-owym odpowiada to 118 kg mąki rocznie, a więc dziennie 325 gr. mąki, czyli 439 gr. chleba[2]). Tak tedy wydaje się zapotrzebowanie chleba w Polsce pokryte bez uciekania się do surogatów i bez uciekania się do wyższego przemiału, dzięki czemu pozostaje dostateczna ilość otrąb dla żywienia bydła. Rezerwę stanowi: możność dodania mąki jęczmiennej, kartofli, mąki owsianej i mąki kukurudzianej. Z obliczeń tych wynika, że pod względem chleba moglibyśmy w razie potrzeby przy racjonalnej gospodarce o wyżywienie nasze być spokojni.

Stowarzyszenie Studentów Wyższego Studjum Handlowego w Krakowie.

SEKCJA POSZUKIWANIA PRACY.

Do szanownych Prezydjów Samorządów miejskich, powiatowych, wojewódzkich, gospodarczych i zawodowych,

do szanownych Dyrekcyj Szkół i Kursów handlowych,

do szanownych Dyrekcyj Banków, Kas Oszczędności i innych instytucyj finansowych, Związków i Firm przemysłowych, handlowych, transportowych, rolnych i t. d.

Stowarzyszenie Studentów Wyższego Studjum Handlowego w Krakowie, Sekcja poszukiwania pracy, ma zaszczyt niniejszem uprzejmie prosić, by o wakansach na posadach, względnie o możliwościach praktyki, Sekcja mogła być stale powiadamiana.

Na poparcie swej prośby przytaczamy co następuje: Stanowimy ten odłam młodzieży akademickiej, która w zrozumieniu ducha czasu, a w szczególności w zrozumieniu doniosłości życia gospodarczego dla całokształtu życia

[1]) Rocznik statystyczny za rok 1926.

[2]) Jeśli przyjmiemy w ślad za Instytutem przerobu zboża w Berlinie, że 100 kg mąki żytniej daje 135 kg chleba.

społecznego i państwowego, poświęciła się akademickim studjom handlowym. Jakkolwiek nie taimy, że poświęcając się tej dziedzinie pracy, uczyniliśmy to nie tylko dla dobra społeczno-państwowego, lecz równocześnie w przekonaniu, że dla dobra własnego tę drogę obraliśmy, — to jednak sądzimy, że wolno nam apelować do wszystkich Czynników, które dla naszych kolegów-absolwentów i kolegów-studentów wchodzą tu w rachubę, by o nas pamiętały i z gotowości oddania Im przez nas usług skorzystać zechciały.

Usługi, jakie oddać pragniemy i możemy, a na podstawie których o pamięć prosimy, są następujące:

Do przedsiębiorstw finansowych, przemysłowych, handlowych, transportowych, rolnych i wszelkich innych typów organizacyj gospordarczych wnieść pragniemy wszystko to, co nam Uczelnia nasza przekazała, to jest całokształt wiedzy ściśle handlowej, dużo wiedzy ekonomicznej, prawniczej, technicznej, językowej; ponadto umysł, nakierowywany stale i konsekwentnie przez myśl przewodnią naszej Uczelni, w kierunku samodzielnym, inicjatorskim, twórczym. Każdy z nas, gdy obejmie powierzoną mu placówkę pracy, przyjdzie niewątpliwie prędzej czy później do swego pracodawcy z jakąś propozycją, jakby to samo zrobić lepiej, szybciej, taniej, racjonalniej; niejeden przyjdzie może z nową jakąś myślą, z nowym planem, z nowym czynem.

Do Szkół wnoszą i wniosą nasi koledzy prócz wszystkich powyższych walorów, specjalne walory pedagogiczne. Prócz wiedzy, w zakresie i o poziomie, dzięki którym Uczelnia nasza już dziś ma w kraju i zagranicą stanowisko pierwszorzędne, mają koledzy nasi wykształcenie dydaktyczne, nabyte w Uczelni, tak odnośnie do wszystkich bez wyjątku przedmiotów handlowych, jak i odnośnie do przedmiotów ogólno-pedagogicznych.

Dla Samorządów pragnęlibyśmy również okazać się pożytecznymi; mamy nadzieję, że być nimi potrafimy. Nowy to kierunek w naszej Uczelni, więc nie możemy wiele o przyszłej naszej działalności powiedzieć. Tem bardziej chcielibyśmy drogą praktyki zaznajomić się z przyszłem naszem ew. polem działalności, by w Studjum popracować naukowo w tych kierunkach, które byśmy mogli później zużytkować.

Na wszystkie te placówki pragnęłoby akademickie Stowarzyszenie studentów W. S. H. móc wysłać swych członków; w nadziei, że to będzie z obopólnym pożytkiem, ponadto z pożytkiem publicznym, polecamy gorąco prośbę naszą do uwzględnienia.

Stowarzyszenie Studentów Wyższego Studjum Handlowego w Krakowie

Kazimierz Kumala
sekretarz.

Tadeusz Kozubski
prezes.

Drukarnia „Orbis“ w Krakowie, Dębniki, Barska 41, pod zarządem M. Baranowskiego.